

ÖZGÜN ARAŞTIRMA

Göz Polikliniğine Başvuran ve İlaç Reçetesi Verilmiş Hastaların Tedavi Uyumlarının İncelenmesi

Berna AKOVA BUDAK¹, Fatih TOKA¹, Öner GELİŞKEN², Mehmet BAYKARA¹

¹ Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göz Hastalıkları Anabilim Dalı, Bursa.

² Focus Göz Merkezi, Bursa.

ÖZET

İlaç uyumu tedavinin en önemli basamaklarından. Biz bu çalışmada göz polikliniğine başvuran hastalarda ilaç uyumunu ve uyumu etkileyebilecek faktörleri değerlendirmeyi amaçladık. Nisan 2010-Temmuz 2010 tarihleri arasında çalışmaya dahil edilen 80 hastaya demografik ve sosyoekonomik özelliklerini ortaya koymak için anket uygulandı. Hastaların demografik ve sosyoekonomik özelliklerinin ilaç uyumuna etkisi belirlenmeye çalışıldı. Hastalarımızın 42'si kadın 38'i erkekti. Hastaların ilaç uyumu %84 olarak saptandı. İlaç uyumunu bozabilecek birçok faktör vardır. Hastalara gerekli bilgi verilirse, ilaçların yan etkileri anlatılıp önlemler alınır ilaç uyumu artabilir.

Anahtar Kelimeler: Tedavi uyumu. Göz hastası. Medikal tedavi.

Investigation of the Drug Compliance in the Ophthalmology Patients Who Applied to Outpatient Clinic and Given Prescription

ABSTRACT

Drug compliance is one of the important parameters in the treatment. In this study, we investigated the compliance of the treatment in the ophthalmology patients. This study included 80 patients between April and July 2010, whom a questionnaire was applied in order to determine the demographic and socioeconomic parameters. Forty-two of the patients were female, while 38 were male. Drug compliance was found to be 84% within all patients. There are many factors affecting the drug compliance. By educating the patients and explaining the adverse effects the compliance of the treatment can be increased

Key Words: Compliance. Eye patient. Medical therapy.

Kronik hastalıklardan olan hipertansiyon, diyabet, kanser, epilepsi ve glokomda tedaviye uyumun çok büyük önemi vardır¹. İlaçlar ne kadar etkili olursa olsun düzenli kullanılmazlarsa tedavi edici özellikleri olmaz. Hastaların pek çoğunun ilaç tedavisini doğru yapmadığı bilinmektedir². Tedaviye uyum hastanın öncelikle ilacın etkinliğine güvenmesi ile başlar. Bunun yanında ekonomik durum, eğitim düzeyi, aile desteği, ilaca ulaşabilme, ilacın yan etkisi tedaviye uyumu etkilemektedir³. Tedaviye uyumsuzluk ciddi maliyet doğurmaktadır. Tedaviye uyulmadığı için Amerika'da her yıl 100 milyar dolar bu yüzden harcanmaktadır⁴. Bu konuda 1975 yılından beri yaklaşık

200 değişken araştırılmış, sosyoekonomik durumun ilaç uyumunu etkileyen faktör olduğu bildirilmiştir⁵⁻⁷.

Çalışmamızda göz polikliniklerine başvuran ve ilaç reçetesi verilmiş hastaların, tedaviye uyumlarını ve ilaç kullanımını etkileyen faktörlerin araştırılması amaçlandı.

Gereç Yöntem

Çalışmaya Nisan 2010-Temmuz 2010 arası UÜTF göz polikliniklerinde (erişkin, retina, oküloplastik, ön segment) takip edilen, her poliklinikte 20 hasta olmak üzere 80 hasta dahil edildi. Hastalar randevu listesinden rastgele seçildi. Polikliniklere başvurup reçete verilen hastalara sosyo ekonomik ve demografik özelliklerini ve ilaç uyumlarını sorgulayan anket uygulandı. Anket sırasında hastaların; yaş aralığı, cinsiyeti, medeni durumu, eğitim durumu, mesleki durumu, gelir durumu, ikametgah, yaşam biçimleri ve tedaviye uyumları sorgulandı.

Geliş Tarihi: 02 Ekim 2012
Kabul Tarihi: 14 Kasım 2012

Dr. Fatih TOKA
Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Göz Hastalıkları Anabilim Dalı, Bursa.
Tel: 0224 295 24 60
e-posta: fatihtoka@hotmail.com

Sonuçların istatistiksel analizi için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 13,0 programı kullanıldı. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metodlar (Ortalama, Standart sapma) ve niceliksel verilerin karşılaştırılmasında normal dağılım gösteren parametrelerin iki grup arası karşılaştırmalarında Independent samples t-test, grup içi karşılaştırmalarında Paired samples t-test, niteliksel verilerin karşılaştırılmasında ise Ki-Kare testi kullanıldı.

Bulgular

Çalışmaya dahil edilen 80 hastanın 42'si kadın 38'i erkekti. Hastaların % 34'ü 65 yaşın üstünde, %3'ü 18 yaş altındaydı. Hastaların %5'inin okur yazarlığı yoktu, % 43'ü ortaokul ve lise mezunu, % 10'u yüksekokul ve üniversite mezunuydu. Hastaların % 4'ünün gelir düzeyi düşük, % 88'inin orta ve % 8'inin iyi durumdaydı. Hastaların % 9'u köyde, % 28'i ilçede, % 63'ü ilde yaşıyordu. Hastaların %10 çocuklarıyla, % 13'ü yalnız, % 16'sı anne-babasıyla, % 30'u eşiyile, % 31'i ailesiyle yaşıyordu. Hastaların polikliniklere göre dağılımı **Tablo-I**'de gösterilmiştir. Demografik ve sosyo ekonomik özellikler açısından poliklinik grupları arasında anlamlı fark saptanmadı. Hastaların tümüne reçete verilmişti.

Tablo I- Polikliniklere göre hasta dağılımları

Poliklinikler	kadın	erkek	toplam
Erişkin	11	9	20
Ön segment	14	6	20
Okuloplasti	11	9	20
Retina	6	14	20
Toplam	42	38	80

İlaç uyumu değerlendirilmesinde; erişkin polikliniğinde 3 hasta reçete verilmesine rağmen reçete almadığını ifade ettiği için çalışmaya alınmadı. İlaçların kullanımını doktor anlattı mı sorusuna, oküloplasti polikliniğindeki tüm hastalar evet yanıtını vermiştir. İlaçların temini konusunda erişkin polikliniğindeki hastalar hiçbir sorun yaşamazken, retina ve ön segment polikliniklerinde 2 hasta, oküloplasti bölümünde 1 hasta ilaçların temininde zorluk yaşadıklarını belirtmiştir. Eczacı tarafından ilaç kullanımının anlatılması sorusuna, erişkin polikliniğindeki tüm hastalar evet yanıtını verirken, retina ve oküloplasti polikliniklerinde 1 hasta, ön segment polikliniğinde 2 hasta hayır yanıtını vermiştir. İlaçları hangi sıklıkta, hangi dozda kullandığını ve ilacın adını sorguladığımızda erişkin polikliniğinde 9 hastanın her üç soruyu da bildiği, ön segment bölümünde 5 hastanın 3 sorunun üçünü de bilmediği anlaşılmıştır (**Tablo-II**). İlaçları kullanırken yardım aldınız mı sorusuna erişkin polikliniğinde 9 hasta evet,

8 hasta hayır, retina polikliniğinde 13 hasta evet, 7 hasta hayır, ön segment polikliniğinde 10 hasta evet, 10 hasta hayır, okuloplasti polikliniğinde 4 hasta evet, 16 hasta hayır cevabını vermiştir (**Tablo-III**).

Tablo II- İlacın uyumu

	Erişkin	Ön segment	Retina	oküloplasti
Adını biliyor Doz ve sıklığını biliyor	9	3	7	9
Adını bilmiyor Doz ve sıklığını biliyor	6	12	9	10
Adını, doz ve sıklığını bilmiyor	2	5	4	1
Toplam	17	20	20	20

Tablo III- İlaç kullanırken yardım aldınız mı?

	Erişkin	Ön segment	Retina	Okuloplasti
Evet	9	10	13	4
Hayır	8	10	7	16
Toplam	17	20	20	20

Tartışma

İlaç uyumu tedavinin en önemli basamaklarından biridir. Hastaların tedavilerine uymaları için tedavinin ayrıntıları hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar. Önerilen ilaçların dozları, günün hangi saatinde kullanmaları gerektiği, ilaç uygulamanın doğru tekniği hastalara detaylı anlatılmalıdır. Bu şekilde ilaç uyumunun arttığı belirtilmiştir⁸.

İlaç uyumu ile ilgili göz alanında yapılan çalışmalar, genelde glokom hastaları üzerine olmaktadır. Glokom hastalarında ilaç uyumu yapılan çalışmalarda %40 ile %88 arasında değişmektedir⁹. Bizim çalışmamızda bu oran glokom hastaların çoğunlukta olduğu ön segment hastalarında %75, tüm hastalara bakıldığında %84 olarak bulunmuştur. İlaçların kullanımındaki diğer sorun sosyoekonomik faktörlerdir. Sleath ve ark.¹⁰ sosyal güvencesi olmayan hastaların ilaçların temininde zorluk yaşadıklarından dolayı ilaç uyumunun yetersiz olduğunu vurgulamışlardır. Djafari ve ark.¹¹ sosyoekonomik durumun ilaç uyumunu etkilemediğini bildirmiştir. Bizim çalışmamızda sosyoekonomik faktörlerin ilaç uyumunu etkilemediği anlaşıldı.

Çalışmamızda hastaların, hastalıkla ilgili bilgi vermemesi, ilaçların yan etkileri, unutkanlık nedeniyle ilaç kullanımına uymadıklarını saptadık. Friedman ve ark.¹² yanma-batma olan hastalarda ilacı kullanmanın daha fazla olduğunu, ancak bu durumun ilaca uyumu bozduğunu bildirmişlerdir. Stryker ve ark.¹³ doktorların hastaları için gerekli zamanı ayırmadıklarında tedaviye uyumun azaldığını bildirmişler.

Göz Hastalarında Tedavi Uyumu

Sonuç olarak hastaların tedaviye uyumunu etkileyen çok sayıda faktör vardır. Hastaların ilaç uyumunu neden yapamadıkları araştırılmalı, sebebe yönelik çözüm bulunmalıdır. Hastalara yeterli zaman ayrılarak hastalıkları hakkında gerekli bilgi verilmeli, kullandıkları ilaçların ne gibi faydaları ve zararları olacağı tedavi başlangıcında açıkça belirtilmesinin tedavi uyumunu artıracığı kanısındayız. Sonuç olarak hastaların uyumlarını etkileyen faktörleri araştırmak için daha kapsamlı, çok merkezli ve kontrollü çalışmalar tedavi uyumunu değerlendirmek için faydalı olacaktır.

Kaynaklar

1. DiMatteo MR. Variations in patients' adherence to medical recommendations: a quantitative review of 50 years of research. *Med Care.* 2004 ;42:200-9.
2. Haynes RB, McDonald HP, Garg AX. Helping patients follow prescribed treatment: clinical applications. *JAMA.* 2002;288:2880-3.
3. Krueger KP, Berger BA, Felkey B. Medication adherence and persistence: a comprehensive review. *Adv Ther.* 2005;22:313-56.
4. Donovan JL, Blake DR. Patient non-compliance: deviance or reasoned decision-making? *Soc Sci Med.* 1992;34:507-13.
5. Donovan JL. Patient decision making. The missing ingredient in compliance research. *Int J Technol Assess Health Care.* 1995;11:443-55..
6. Stryker JE, Beck AD, Primo SA, Echt KV, Bundy L, Pretorius GC, Glanz K. An exploratory study of factors influencing glaucoma treatment adherence. *J Glaucoma.* 2010 ;19:66-72.
7. Haynes B, Taylor DW, Sackett DL. *Compliance in Health Care.* Baltimore: The John Hopkins University Press. 1979
8. Zimmerman 41 Zimmerman TJ, Zalta AH. Facilitating patient compliance in glaucoma therapy. *Surv Ophthalmol.* 1983;28 Suppl:252-8.
9. Patel SC, Spaeth GL. Compliance in patients prescribed eyedrops for glaucoma. *Ophthalmic Surg.* 1995;26:233-6.
10. Sleath B, Robin AL, Covert D, Byrd JE, Tudor G, Svarstad B. Patient-reported behavior and problems in using glaucoma medications. *Ophthalmology.* 2006;113:431-6.
11. Djafari F, Lesk MR, Harasymowycz PJ, Desjardins D, Lachaine J. Determinants of adherence to glaucoma medical therapy in a long-term patient population. *J Glaucoma.* 2009 ;18:238-43.
12. Friedman DS, Hahn SR, Gelb L, Tan J, Shah SN, Kim EE, Zimmerman TJ, Quigley HA. Doctor-patient communication, health-related beliefs, and adherence in glaucoma results from the Glaucoma Adherence and Persistency Study. *Ophthalmology.* 2008;115:1320-1327.
13. Stryker JE, Beck AD, Primo SA, Echt KV, Bundy L, Pretorius GC, Glanz K. An exploratory study of factors influencing glaucoma treatment adherence. *J Glaucoma.* 2010 ;19:66-72.

